

INFORMACE

Markéta Nováková

Srovnání zahraniční právní úpravy v nových členských státech EU v oblasti postupu při výběru a odvolávání ředitelů kulturních institucí

1. Úvod

Téma regulace řízení kulturních institucí nabývá na aktuálnosti v souvislosti s přípravou návrhu zákona o veřejnoprávní instituci v kultuře Ministerstvem kultury.¹⁾ Koncepční dokument Ministerstva kultury nazvaný Státní kulturní politika na léta 2015-2020 se hlásí k myšlence potřeby přijmout zákon o veřejnoprávní instituci v kultuře. Dle informací zveřejněných na stránkách Úřadu vlády se počítalo se zpracováním návrhu věcného záměru tohoto zákona do června 2019.²⁾ K počátku února 2020 nebyl návrh věcného záměru zákona doposud zveřejněn.³⁾

V současnosti připravovaný návrh zdaleka nebude první snahou o úpravu této oblasti práva, pokusů o prosazení speciální právní úpravy, která by zohledňovala potřeby kulturních institucí, již byla celá řada.⁴⁾ Za příklad

¹⁾ Důvodová zpráva, Státní kulturní politika na léta 2015 - 2020 (s výhledem do roku 2025), Ministerstvo kultury. Dostupné z <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html>, s. 38 [citováno 27. 3. 2019]; Antonín Staněk zhodnotil tři měsíce svého působení v resortu kultury, Ministerstvo kultury, 11. 10. 2018. Dostupné z <https://www.mkcr.cz/novinky-a-media/antonin-stantek-zhodnotil-tri-mesice-sveho-pusobeni-v-resortu-kultury-4-cs2976.html> [citováno 11.4.2019].

²⁾ Plán legislativních prací vlády na rok 2019, Vláda České republiky. Dostupné z <https://www.vlada.cz/cz/media-centrum/dulezite-dokumenty/plan-legislativnich-praci-vlady-na-rok-2019-170977/> [citováno 23. 12. 2019].

³⁾ Orgán, který věcný záměr zákona vypracovává, jej po souhlasu osoby, která stojí v jeho čele, vkládá do elektronické knihovny eKLEP informačního systému ODok Úřadu vlády. Legislativní pravidla vlády, čl. 5 odst. 1. Dostupné z <https://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/> [citováno 23. 12. 2019].

⁴⁾ MOŠA, S.: Nedostatky příspěvkové organizace pro živá umění, *Divadelní noviny*, 26. 10. 2015. Dostupné z <https://www.divadelni-noviny.cz/nedostatky-prispevkove-organizace-pro-ziva-umeni-2> [citováno 27. 3. 2019]; Návrh zákona pro transformace

může sloužit iniciativa senátorů Parlamentu ČR z roku 2016, kdy byl vytvořen senátní návrh zákona o veřejných kulturních institucích (tisk č. 797).⁵⁾ Ministerstvo kultury jako klíčové připomínkové místo tehdy vyjádřilo k návrhu nesouhlasné stanovisko.⁶⁾ Návrh se v rámci legislativního procesu nedostal do prvního čtení, organizační výbor Poslanecké sněmovny pouze navrhl návrhu garanční výbor, určil zpravodaje a doporučil tisk k projednání.⁷⁾

Posledním příkladem snahy oblast alespoň částečně regulovat je návrh poslankyně Lenky Kozlové z května 2019 na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů (sněmovní tisk č. 488).⁸⁾ K projednávání návrhu dosud nedošlo. K počátku února 2020 bylo projednávání tisku navrženo na pořad 41. schůze Poslanecké sněmovny.⁹⁾ Obecně se však připomínková místa a vláda stavěly z řady důvodů k návrhu spíše negativně.¹⁰⁾

Cílem tohoto článku je představit, jak je postup jmenování a odvolávání ředitelů kulturních institucí upraven v zahraničí. Předpokládám, že v reakci na avizované předložení věcného návrhu zákona o veřejnoprávní instituci v kultuře, by v blízké budoucnosti mohla být tato otázka předmětem diskuzí ohledně vhodného nastavení. Zahraniční úprava by mohla sloužit jako určitý inspirační zdroj nebo katalyzátor diskuze. Přenesení právní úpravy a praxe z ciziny nikdy nelze považovat za samospásné řešení, neboť specifika jednotlivých zemí nelze překonat mechanickým přenesením cizí právní

kulturních organizací bude do léta, *Senát ČR*, 23. 3. 2015. Dříve dostupné z https://www.senat.cz/zpravodajstvi/napsali_item.php?id=294&from=M [citováno 27. 3. 2019]; ŠKARABELOVA, S.: Příspěvkové organizace jako konkurent nestátním neziskovým organizacím, Podklad pro koncepci politiky státu vůči NNO do roku 2020, *Centrum pro výzkum neziskového sektoru*, prosinec 2014. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rnno/dokumenty/studie-skarabelova-prispevkove-organizace-pro-web.pdf>, s. 9, 14-15 [citováno 27. 3. 2019].

⁵⁾ Senátní návrh zákona o veřejných kulturních institucích a o změně některých zákonů, sněmovní tisk č. 797, eKLEP. Dostupné z <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9LJ3HPS> [citováno 27. 3. 2019].

⁶⁾ Stanovisko vlády k senátnímu návrhu zákona o veřejných kulturních institucích a o změně některých zákonů, eKLEP. Dostupné z <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9LJ3HPS> [citováno 27. 3. 2019].

⁷⁾ Sněmovní tisk č. 797 senátního návrhu zákona o veřejných kulturních institucích. Dostupné z <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=7&t=797> [citováno 26. 3. 2019].

⁸⁾ Návrh zákona poslankyně Lenky Kozlové, kterým se mění zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 488), eKLEP. Dostupné z https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=ALBSBCKBAA0V&tab=remarks [citováno 3. 7. 2019].

⁹⁾ Sněmovní tisky, tisk č. 488, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=8&t=488> [citováno 8. 12. 2019].

¹⁰⁾ Návrh poslankyně Lenky Kozlové na vydání zákona, kterým se mění zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 488), eKLEP. Dostupné z https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=ALBSBCKBAA0V&tab=remarks [citováno 8. 12. 2019].

úpravy bez výrazného přizpůsobení materie místním podmínkám. Přesto má smysl mít přehled o tom, jaké v zahraničí panují trendy a jak jsou konkrétní otázky upraveny, minimálně za účelem srovnání a možnosti inspirace. Předem avizují čtenáři, že tento článek neobsahuje pozitivní či negativní hodnocení zahraničního systému. Hodnocení si mohou učinit sami čtenáři dle svých zkušeností a preferencí. Cílem tohoto článku je pouze věcně přispět do diskuze v České republice, kde je úprava postavení ředitelů příspěvkových organizací působících v oblasti kultury velmi citlivým tématem.¹¹⁾

Článek představuje příklady právních úprav v členských státech EU, které jsou speciálně zaměřené na organizaci a řízení kulturních institucí. Dále si práce klade za cíl zaznamenat v rámci speciálních úprav případy, kdy jsou legislativně upraveny podmínky pro výběr a odvolávání ředitelů kulturních institucí.

Pojem kulturní instituce nemá jasně stanovené hranice, jeho širí lze vnímat velmi různorodě. Nicméně nejen české, ale i zahraniční zdroje tento pojem rozeznávají a pracují s ním,¹²⁾ přičemž mezi kulturní instituce bývají řazena divadla, orchestry, muzea, hudební školy, knihovny, monumenty či městská centra.¹³⁾ Takto bude širší pojmu kulturní instituce vymezena i pro potřeby tohoto článku.

V České republice na rozdíl od níže zkoumaných jurisdikcí specializovaná právní forma v podobě kulturní instituce, respektive veřejnoprávní instituce v kultuře neexistuje. Právnícké osoby působící v oblasti kultury mohou mít pro svoji činnost zvolené různorodé právní formy. Mezi často volené typy patří příspěvkové organizace, nadace, spolky či kapitálové společnosti. V případě příspěvkových organizací volba managementu či nastavení kritérií pro jeho výběr spočívá na zřizovateli organizace. Příspěvkové organizace jsou častou právní formou i těch nejvýznamnějších institucí v republice působících

¹¹⁾ Tuto skutečnost dokládají například reakce některých připomínkových míst v souvislosti s návrhem zákona poslankyně Lenky Kozlové, kterým se mění zákon č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 488), eKLEP. Dostupné z https://apps.odok.cz/veklep-detail?p_p_id=material_WAR_odokkpl&p_p_lifecycle=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=3&_material_WAR_odokkpl_pid=ALBSBCKBAA0V&tab=remarks [citováno 3. 7. 2019].

¹²⁾ Pojem používá například koncepční materiál Ministerstva kultury nazvaný: Státní kulturní politika na léta 2015-2020 (s výhledem do roku 2025), Materiál, Ministerstvo kultury. Dostupné z <https://www.mkcr.cz/statni-kulturni-politika-69.html> [citováno 27. 3. 2019].

¹³⁾ ALEXANDER, V. D. HÄGG, S. HÄYRYNEN, S. SEVÄNEN, E.: *Art and the Challenge of Markets Volume 1: National Cultural Politics and the Challenges of Marketization and Globalization*. Palgrave Macmillan, 2018. Dostupné z: https://books.google.cz/books?id=6FJHDWAAQBAJ&pg=PR9&lpg=PR9&dq=Art+and+the+Challenge+of+Markets+Volume+1:+National+Cultural+Politics+and+the+Challenges+of+Marketization+and+Globalization&source=bl&ots=liEhYc59f7&sig=ACfU3U07S23PmQszlGeBaO2XyLFgAV_vEg&hl=cs&sa=X&ved=2ahUKEwjntJep4J_hAhU4ShUIHXfqD5cQ6AEwBHoECAkQAQ#v=onepage&q=Art%20and%20the%20Challenge%20of%20Markets%20Volume%201%3A%20National%20Cultural%20Politics%20and%20the%20Challenges%20of%20Marketization%20and%20Globalization&f=false, s. 97. [citováno 15. 3. 2019] ISBN 978-3-319-64586-5.

v kultuře jako je Národní muzeum, Národní galerie v Praze, Národní knihovna České republiky či nejdůležitější památníky jako ten v Terezíně.¹⁴⁾

Je-li zřizovatelem příspěvkové organizace v oblasti kultury přímo Ministerstvo kultury, právní rámec její organizace je upraven především zákonem č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a zákonem č. 203/2006 Sb., o některýchruzích podpory kultury. V případě většiny příspěvkových organizací působících v oblasti kultury je zřizovatelem nikoli Ministerstvo kultury, ale územně samosprávný celek. Postavení těchto příspěvkových organizací se řídí zákonem č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů (společně dále jen „zákony o rozpočtových pravidlech“). Příspěvkové organizace jsou bez ohledu na zřizovatele řízeny především dle své zřizovací listiny.

Příspěvkové organizace mají širší využití než jen v oblasti kultury. Jako právní forma jsou hojně využívány pro právnické osoby vykonávající činnost například v oblasti školství, vzdělávání, sociální či zdravotní péče. Oba zákony o rozpočtových pravidlech neupravují problematiku výběru a odvolávání statutárního orgánu příspěvkové organizace. Obvykle je problematika určení statutárního orgánu, způsobu jeho výběru a důvodů pro odvolání upravena ve zřizovací listině nebo ve vnitřních předpisech vydaných zřizovatelem, kterými upravuje tuto problematiku.¹⁵⁾ Výjimkou v této oblasti jsou školské příspěvkové organizace, v jejichž případě tyto otázky upravuje přímo zákon č. 561/2004 Sb., školský zákon v § 166, dle kterého je výběr nového ředitele spojen s konkursním řízením a zákon přesně stanovuje i podmínky odvolání ředitele.¹⁶⁾ V případě příspěvkových organizací působících v kultuře však podobná omezení neexistují. Konkrétně zákony o rozpočtových pravidlech ani jiné zákony týkající se různých typů institucí nepožadují pro výkon funkce ředitele splnění konkrétních kvalifikačních předpokladů,¹⁷⁾ nepodmiňují pořádáním výběrového řízení výběr nového ředitele¹⁸⁾ a nestanovují, že by odvolání ředitele bylo podmíněno splněním určitých předem stanovených podmínek. Na této skutečnosti nezmění nic ani přijatý zákon č. 353/2019 Sb., o výběru osob do řídicích a dozorčích orgánů právnických osob s majetkovou

¹⁴⁾ Příspěvkové organizace, Ministerstvo kultury. Dříve dostupné z <https://www.mkcr.cz/prispevkove-organizace-559.html> [citováno 8. 12. 2019].

¹⁵⁾ Otázku jejich kvalifikace z hlediska práva podrobně rozebírá článek Martina Madeje: „Vztah školské příspěvkové organizace a jejího zřizovatele“ publikovaný v časopise *Správní právo* č. 4/2017. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-4-2017.aspx>, s. 208 – 211 [citováno 8. 12. 2019].

¹⁶⁾ Podrobnosti týkající se konkursního řízení upravuje vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 54/2005 Sb., o náležitostech konkursního řízení a konkursních komisích, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁷⁾ „Pro ředitele příspěvkové organizace nestanoví zákon žádné kvalifikační předpoklady (Kočí 2012, s. 50).“ MADEJ, M.: Vztah školské příspěvkové organizace a jejího zřizovatele, *Správní právo* 4/2017. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-4-2017.aspx>, s. 212 [citováno 8. 12. 2019].

¹⁸⁾ „...v případě jmenování ředitele (obecné) příspěvkové organizace zákon podmínku konkursního řízení nevyžaduje.“ MADEJ, M.: Vztah školské příspěvkové organizace a jejího zřizovatele, *Správní právo* 4/2017. Dostupné z <https://www.mvcr.cz/clanek/spravni-pravo-cislo-4-2017.aspx>, s. 212 [citováno 8. 12. 2019].

účastí státu (nominační zákon), neboť ten se svojí působností dotýká pouze institucí v kultuře, které mají právní formu obchodní společnosti s majetkovou účastí státu nebo státního podniku.¹⁹⁾

V případech, kdy právnická osoba působící v kultuře má právní formu obchodní korporace, nadace, spolku či ústavu, uplatní se obecná ustanovení regulující tyto právní formy.

Představení postupu pro výběr a odvolání ředitele kulturní instituce dle doposud představených návrhů zákonů v České republice upravujících danou problematiku

Věcný záměr zákona o veřejnoprávní instituci v kultuře, který by měl být dle Legislativního plánu prací²⁰⁾ představen touto vládou, doposud nebyl zveřejněn. Až bude představen, může tato práce sloužit k porovnání zahraničních právních úprav s tou navrhovanou. V současnosti lze zahraniční úpravy srovnat pouze s paragrafovaným zněním senátního návrhu zákona o veřejných kulturních institucích,²¹⁾ který byl navržen v minulém 7. volebním období Poslanecké sněmovny a se změnou zákona o některých druzích podpory kultury, která byla navržena poslankyní Lenkou Kozlovou během jara 2019.

2. Návrh zákona o veřejných kulturních institucích

Dle návrhu zákona měla zřizovací listina veřejné kulturní instituce obsahovat pravidla výběrového řízení pro jmenování ředitele, délku jeho funkčního období (nejméně 4 let) a případně bližší vymezení jeho práv a povinností. Postavení ředitele upravoval především čl. 12, ve kterém bylo stanoveno, že ředitele jmenuje a odvolává správní rada, přičemž k jmenování mělo docházet na základě výběrového řízení. Správní rada dle návrhu mohla jmenovat ředitele opakovaně a v naléhavých případech bylo možné jmenovat ředitele i bez výběrového řízení na dobu nezbytně nutnou do ukončení řádného výběrového řízení podle zřizovací listiny.

Členy správní rady měl dle návrhu zákona jmenovat a odvolávat zřizovatel, přičemž nejméně jednu třetinu členů měl jmenovat výběrem z listiny kandidátů, kterou měly připravit osoby s právem nominovat kandidáty (osoby s právem nominovat měly být stanoveny zřizovací listinou). Zřizovatel byl oprávněn odvolat členy správní rady bez uvedení důvodu, avšak pouze v případě odvolání všech členů současně. Dále měl mít zřizovatel možnost odvolat člena správní rady, porušil-li zvláště závažným způsobem své povinnosti, nebo byl-li pravomocně odsouzen pro úmyslný trestný čin, případně pro nedbalostní

¹⁹⁾ Sněmovní tisk 220 - VI.n.z. - nominační zákon, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=220&CT1=0> [citováno 8. 12. 2019].

²⁰⁾ Plán legislativních prací vlády na rok 2019. Dostupné z <https://www.vlada.cz/assets/media-centrum/dulezite-dokumenty/Plan-legislativnich-praci-vlady-na-rok-2019.pdf> [citováno 8. 12. 2019].

²¹⁾ Sněmovní tisk 797 – Sen. n.z. o veřejných kulturních institucích, Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky. Dříve dostupné z <https://www.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=7&CT=797&CT1=0> [citováno 8. 12. 2019].

trestný čin, za který mu byl uložen nepodmíněný trest odnětí svobody, nebo neúčastnil-li se zasedání rady déle než rok.

Předem avizuji, že návrhem zákona předpokládaný postup výběru a odvolávání ředitele za pomoci správní rady by byl originální i při srovnání s právními úpravami kulturních institucí v zahraničí, které budou představeny níže (vzdálenou podobnost vykazuje pouze chorvatská právní úprava, ve které významnou roli zastávají taktéž správní rady).

3. Návrh novely zákona o některých druzích podpory kultury

Dle návrhu novely zákona č. 203/2006 Sb., o některých druzích podpory kultury, z pera poslankyně Lenky Kozlové (sněmovní tisk č. 488) z roku 2019 by mohlo Ministerstvo kultury nebo územní samosprávný celek zřídit příspěvkovou organizaci v oblasti kultury. Návrh novely zákona počítá s tím, že vedoucího příspěvkové organizace v oblasti kultury by jmenoval na vedoucí pracovní místo zřizovatel na základě výsledků jím vyhlášeného výběrového řízení. Návrh novely stanovuje minimální požadavky, které vedoucí musí splňovat. Nejvhodnějšího uchazeče by měla dle návrhu vybrat výběrová komise, a to na základě jeho přihlášky, pohovoru případně i znalostního testu a vyjádření prizvaných odborníků. Rozhodnutí výběrové komise by mělo být pro zřizovatele závazné. V období před uplynutím šestiletého funkčního období vedoucího příspěvkové organizace by mohl zřizovatel vyhlásit na dané pracovní místo výběrové řízení. Pokud by zřizovatel nevyhlásil výběrové řízení, začalo by po uplynutí funkčního období vedoucímu běžet nové šestileté období. Skutečnost, že bude pořádáno výběrové řízení, by měla být předem zveřejněna na úřední desce, případně jiným způsobem v místě obvyklým.

Dle návrhu novely zákona je zřizovatel povinen vedoucího příspěvkové organizace v oblasti kultury odvolat z vedoucího pracovního místa v případě pozbytí některého z požadavků pro výkon funkce či v případě organizačních změn, jejichž důsledkem je zánik vedoucího pracovního místa. Návrh dále dává možnost zřizovateli příspěvkové organizace v oblasti kultury odvolat vedoucího z vedoucího pracovního místa v případě:

- a) závažného porušení nebo neplnění právních povinností vyplývajících z jeho činností, úkolů a pravomocí na vedoucím pracovním místě vedoucího, či
- b) pravomocného rozhodnutí soudu o neplatnosti odvolání předchozího vedoucího příspěvkové organizace z funkce nebo pravomocného rozhodnutí o neplatnosti rozvázání pracovního poměru s předchozím vedoucím příspěvkové organizace.

Tento postup, kdy by vedoucího příspěvkové organizace jmenoval zřizovatel na základě výsledků veřejně vyhlášeného výběrového řízení a kdy je vedoucí zřizovatelem odvoláván v předem určených situacích, vykazuje řadu znaků, které se objevují i v níže představených zahraničních úpravách.

4. Směřování právní úpravy veřejných institucí v kulturní infrastruktuře

Rešerše právní úpravy organizace kulturní politiky v členských státech EU probíhala především za použití informací obsažených na stránkách informačního systému nazvaného Kompendium kulturních politik a trendů v Evropě (*Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe*), který monitoruje legislativu upravující oblast kultury. Z rešerše vyplynulo, že právní úpravy regulující speciálně organizaci kulturních institucí existují, byly však zaznamenány pouze v tzv. nových členských státech, tj. v zemích, které přistoupily do EU v roce 2004 nebo později. Informace o obsahu regulace problematiky v zemích, které mají speciálně právně ošetřenou organizaci a fungování kulturních institucí, jsou představeny v následující kapitole tohoto článku.²²⁾

Ze srovnání charakteristik jednotlivých zemí zprostředkovaných Kompendiem kulturních politik a trendů, konkrétně ze srovnání sekce „Veřejných institucí v kulturní infrastruktuře“²³⁾ vyplývá, že trendy především v případě původních členských států EU směřují spíše k omezení zapojení veřejných institucí do kulturní politiky jednotlivých zemí. Pro současné trendy směřování ohledně zapojení veřejných institucí je charakteristická:²⁴⁾

- snaha o uplatňování principů vedoucích k oddělení řízení kultury od politických vlivů (*arm's lenght principle*),
- outsourcing zajišťování služeb na soukromé subjekty (ziskové či neziskové),
- decentralizace, kdy do kulturní politiky jsou zapojeny orgány veřejné správy na státní, regionální i lokální úrovni,

²²⁾ Na tomto místě je třeba dodat, že zpracovány nebyly všechny právní systémy, které specifickou právní úpravu obsahují. Z rešerše vyplynulo, že specifickou regulaci má také například Maďarsko, a to na základě zákona č. XCIX z roku 2008 o podpoře a zvláštních pracovněprávních pravidlech organizací umělců. Tato právní úprava však byla v otázkách regulace managementu kulturních institucí natolik stručná, že nebyla v rámci této práce podrobněji zpracována.

²³⁾ Veřejné instituce v kulturní infrastruktuře, kapitola 7.1 (*7.1 Public institutions in cultural infrastructure*), *Compendium of cultural policies and trends*. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/countries-profiles-structure.php> [citováno 28. 3. 2019].

²⁴⁾ Prvky týkající se směřování a obecných trendů (vždy alespoň jeden z nich) byly výrazně vyzdvihovány především na profilech těchto států (profily č. 7.1): Dánsko, Estonsko, Chorvatsko, Itálie, Kypr, Litva, Lotyšsko, Malta, Německo, Nizozemsko, Rakousko, Řecko, Spojené království, Španělsko a Švédsko. Veřejné instituce v kulturní infrastruktuře, kapitola 7.1, Dánsko, *Compendium of cultural policies and trends*. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/denmark.php?aid=71> [citováno 28. 3. 2019]; v případě Nizozemska je systém vysvětlen v kapitole č. 3 Competence, decision making and administration, *Compendium of cultural policies and trends*, The Netherlands. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/netherlands.php?aid=32> [citováno 28. 3. 2019]. Některé z trendů směřování jsou i zmiňovány jako hlavní závěry vyplývající z diskuze a prezentací osob vystupujících na semináři na téma Governance of Cultural institutions pořádaného v Royal Irish Academy dne 26. 3. 2013. Výstup ze semináře je shrnut v publikaci Governance of Cultural institutions, Royal Irish Academy, 26. 3. 2013. Dostupné z <http://www.irishmuseums.org/assets/Governance-of-Cultural-Institutions.pdf>, s. 2 [citováno 3. 7. 2019].

- privatizace, případně zavádění partnerství mezi soukromým a veřejným sektorem,
- zavádění tržních prvků do řízení,
- růst autonomie kulturních institucí.

V trendech se zobrazuje vliv směru New Public Management, který se snaží „v rámci veřejné správy využívat znalosti a zkušenosti získané v soukromém sektoru ke zlepšení efektivity řízení a výkonu při poskytování veřejných služeb“.²⁵⁾ Tento směr je velmi vlivný jak v teorii, tak v praxi veřejné správy již od 80. let. Směr se vyznačuje 1) snahou o redukci velikosti subjektů, 2) profesionalizací managementu, 3) decentralizací – přesunem rozhodování co nejbližší k příjemcům, 4) de-byrokratizací a upřednostňováním výsledků nad procesy, 5) privatizací a outsourcingem statků a služeb, které běžně zajišťuje vláda, na externí společnosti.²⁶⁾

5. Právní úprava kulturních institucí ve vybraných členských státech EU

Bulharsko

Základní otázky vnitřní organizace a financování kulturních institucí v Bulharsku upravuje zákon o ochraně a rozvoji kultury²⁷⁾ (*Проектотакон за закрила и развитие на културата*). Kulturní organizace (*Културните организации*) mají dle zákona podnikat aktivity s cílem vytvářet, šířit a uchovávat kulturní hodnoty. Kulturní organizace mohou být vlastněny státem, municipalitou, soukromými subjekty nebo mohou být vlastněny více zakladateli společně. Na rozdíl od kulturních organizací, kulturní instituce (*Културни институти*) jsou státními nebo municipálními kulturními organizacemi, které mohou být založeny jak přímo zákonem, tak právním jednáním exekutivy nebo místní samosprávy.

Ředitelé kulturních institucí jsou vybíráni na základě výběrového řízení dle zákoníku práce a jmenují je zástupci zřizovatele. Ředitelé kulturních institucí zřízených státem jsou jmenováni na pět let. Proces výběrového řízení na pozici ředitelů státních kulturních institucí a bulharských kulturních institucí působících v zahraničí je podrobně upraven nařízením ministra kultury.²⁸⁾ Při výběru ředitelů hraje významnou roli i jejich prezentace konceptu rozvoje dané kulturní instituce. Skutečnost, že je pořádáno výběrové řízení, musí být zveřejněna na webových stránkách Ministerstva kultury. Ředitelé kulturních institucí zřízených regiony nebo městy jsou jmenováni na 4 roky. Podmínky soutěže jsou koordinovány s Ministerstvem kultury.

²⁵⁾ VIGODA, E.: New Public Management, *University of Haifa*. Dostupné z <https://pdfs.semanticscholar.org/d9ec/518a89aa504290f3138ea08bd77a64ccc57c.pdf> [citováno 24. 6. 2019].

²⁶⁾ HAYS, S.W. KEARNEY, R.C.: Riding the crest of a wave: The national performance review and public management reform. *International Journal of Public Administration*, is. 1, 1997, vol. 20, s. 11 – 40. In VIGODA, E.: New Public Management, *University of Haifa*. Dostupné z <https://pdfs.semanticscholar.org/d9ec/518a89aa504290f3138ea08bd77a64ccc57c.pdf>, s. 2 [citováno 24. 6. 2019].

²⁷⁾ Zákon o ochraně a rozvoji kultury (*Проектотакон за закрила и развитие на културата*), Bulharsko. Dostupné z <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2134664704> [citováno 21. 3. 2019].

²⁸⁾ Nařízení č. H-4 o řízení státních kulturních institucí (*Наредба № н-4 за провеждане на конкурсите за директори на държавните културни институти*). Dostupné z <https://www.lex.bg/laws/ldoc/2135556314> [citováno 3. 7. 2019].

Zákon o ochraně a rozvoji kultury v čl. 9a obsahuje stručnou úpravu seznamu činností, které ředitelé kulturních institucí nemohou spolu s výkonem funkce provozovat (problematika neslučitelnosti funkcí). V případě soukromých kulturních organizací není postup jmenování a odvolávání ředitelů upraven (čl. 10 – 12 zákona).

Chorvatsko

Chorvatský zákon o řízení veřejných institucí v kultuře (*Zakon o upravljanju javnim ustanovama u kulturi*)²⁹⁾ je obecným zákonem upravujícím organizaci kulturních institucí, neuplatní-li se jiný specializovaný zákon, který stanoví pravidla odlišně. Specializovanými zákony jsou myšleny i zákony, které blíže upravují jednotlivé formy kulturních institucí, v Chorvatsku existuje například zákon o divadlech, o knihovnických aktivitách a knihovnách, o archivních materiálech a archivech či o muzeích.³⁰⁾

Veřejné instituce v kultuře (*Javnim ustanovama u kulturi*) jsou řízeny správními radami (*Upravna vijeća*). Je-li instituce založena nebo vlastněna státem, správní rada je tvořena sedmi členy, z nichž čtyři jsou jmenováni Ministerstvem kultury a tři členové jsou jmenováni zaměstnanci instituce. V případě institucí, jejichž zakladatelem nebo vlastníkem jsou místní samosprávy, mají správní rady tři až pět členů, z nichž je většina jmenována zakladatelem nebo vlastníkem ze skupiny prominentních kulturních a uměleckých pracovníků a zbytek tvoří jmenovaní zástupci zaměstnanců. Otázky týkající se způsobu výběru členů správní rady, jejího rozhodování a chodu upravuje statut nebo zakládací listina instituce.

Dle § 3 zákona o řízení veřejných institucí v kultuře ředitelé řídí všechny instituce, které mají více než 5 zaměstnanců. Ředitelé veřejných institucí v kultuře jsou jmenováni na základě veřejného výběrového řízení zástupcem subjektu, který instituci založil nebo ji vlastní. Je-li zakladatelů nebo vlastníků více, podléhá jmenování ředitele následnému potvrzení ministra kultury, je-li jedním ze zakladatelů nebo vlastníků stát. Výzvu k účasti ve výběrovém řízení uveřejňuje výběrová komise, jejíž členy jmenuje současný ředitel (deleguje jednu osobu) a zakladatel nebo vlastník (deleguje dvě osoby). Příslušná kulturní rada je před jmenováním ředitele vyzvána, aby vyjádřila svůj názor. Podmínky týkající se například dosaženého vzdělání, které musejí uchazeči na pozici ředitele splňovat, bývají specifikovány v rámci statutu nebo zakládací listiny instituce. Nesplnění podmínek může být kandidátovi odpuštěno pouze výjimečně, pokud je daná osoba uznávána experty v daném oboru a kandidát má v oboru alespoň desetiletou praxi.

Odvolávání ředitelů veřejných institucí v kultuře není podmíněno zvláštními podmínkami. Ředitele kulturních institucí, jejichž zakladatelem nebo vlastníkem

²⁹⁾ Zákon o řízení veřejných institucí v kultuře (*Zakon o upravljanju javnim ustanovama u kulturi*), Chorvatsko. Dostupné z https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2001_11_96_1611.html [citováno 22. 3. 2019].

³⁰⁾ Legislation on culture, Croatia, *Compendium of cultural policies & trends*. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/croatia.php?aid=52> [citováno 26. 3. 2019].

je stát nebo územně samosprávný celek, odvolávají orgány či zástupci reprezentující zakladatele nebo vlastníka instituce (v případě státu jde o ministra kultury). Jmenování a odvolání ředitele veřejné instituce v kultuře, jejímž zakladatelem nebo vlastníkem je místní samospráva, probíhá ze strany orgánů zastupujících zakladatele nebo vlastníka na návrh správní rady a s přihlédnutím k názoru pracovníků a umělců dané instituce.

Litva

Postavení některých institucí profesionálního umění (*profesionaliojo scenos meno įstaiga*) upravuje v Litvě zákon o divadlech a koncertních institucích (*Teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymo*).³¹⁾ Zákon definuje fungování institucí, které se profesionálně zabývají jevištním uměním, jako jsou divadla, koncertní instituce, skupiny, sbory, cirkusy, jevištní informační centra, scénická umělecká centra, kreativní inkubátory a jiné. Instituce profesionálního umění dle tohoto zákona nejsou speciálními právními formami, dané instituce mohou mít formu například rozpočtových organizací (*biudžetinės įstaigos*) nebo veřejných institucí (*viešąją įstaigą*). Tento zákon reguluje otázky managementu, pracovněprávních vztahů, financování, sociálních záruk, řízení stavu majetku a aktivity institucí.

Otázky týkající se managementu institucí jsou upraveny především v kapitole IV. zákona, v čl. 11 a 12. Vedení národních, státních a městských divadel a koncertních institucí je vybíráno na základě výběrového řízení v souladu s procedurou nastavenou ze strany vlády. Ministr kultury stanovuje požadavky ohledně kvalifikace pro vedoucí institucí. Vedoucí jsou každoročně hodnoceni za aktivity, které jejich kulturní instituce v minulém roce podnikla, a to z hlediska plnění stanovených cílů a dále na základě stanovených hodnotících kritérií. Aktivity vedení jsou hodnoceny jako velmi dobré, dobré nebo nevyhovující, přičemž pokud je aktivita vedení instituce dvakrát vyhodnocena jako nevyhovující, zřizovatel rozhodne o odvolání vedení a zároveň o ukončení pracovního poměru. Doba výkonu funkce vedoucího není omezená. S osobou, která zvítězila ve výběrovém řízení, bývá uzavřena pracovní smlouva na období pěti let. Zákon taktéž omezuje činnosti, které mohou ředitelé vykonávat spolu s výkonem funkce.

Státní a městská divadla a koncertní instituce, stejně tak jako Národní divadlo a Národní koncertní kancelář, mají povinně zřízenou kolegiální uměleckou radu, která má poradní funkci. V rámci uměleckých rad jsou vedeny diskuze a posuzují se otázky týkající se například uměleckého programu instituce, certifikace umělců nebo organizačních otázek. Umělecké rady předkládají v této oblasti návrhy ředitelům divadel a koncertních institucí.

³¹⁾ Zákon o divadlech a koncertních institucích (*Teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymo*), Litva. Dostupné z <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/2cb5cf32817811e6a0f68fd135e6f40c> [citováno 21. 3. 2019].

Lotyšsko

V Lotyšsku existuje obecný zákon upravující kulturní instituce (*Kultūras institūciju likums*)³²⁾ a dále existují zákony, které upravují podrobnosti týkající se fungování jednotlivých kulturních institucí jako například zákon o knihovnách, o muzeích, o archivech nebo o kulturních památkách.³³⁾ Zákon o kulturních institucích obecně upravuje typy kulturních institucí v Lotyšsku, zdroje jejich financování a ekonomických aktivit či státní záruky za provoz kulturních institucí. Hlavním cílem kulturních institucí je vytváření, distribuce a zachování kulturních statků. Kulturní instituce mohou být založené státem, místní samosprávou nebo subjekty soukromého práva. Zákon se aplikuje na všechny kulturní instituce v Lotyšsku bez ohledu na jejich vlastnickou strukturu a právní formu.

Zákon o kulturních institucích upravuje postavení ředitelů kulturních institucí pouze minimálně. V čl. 20 a 21 zákona stanovuje, že ředitelé kulturních institucí zřízených místní samosprávou mají být jmenováni a odvoláváni místní samosprávou, zatímco v případě soukromých kulturních institucí by měl být postup výběru a odvolávání určen ve statutu instituce.

Podrobnosti o postavení, jmenování a odvolávání ředitelů kulturních institucí jsou upraveny v jednotlivých zákonech. Například čl. 11 zákona o muzeích (*Muzeju likums*)³⁴⁾ stanovuje, že ředitelé státních muzeí jsou vybíráni a odvoláváni ministrem, který je nadřízen konkrétnímu muzeu, přičemž ministr bere v úvahu návrhy Rady muzeí. Vedení městských muzeí je vybíráno příslušnými zástupci samosprávy, přičemž i oni by měli brát v potaz návrhy Rady muzeí. Vedení samostatných muzeí je vybíráno zakladatelem muzea. Zde je třeba dodat, že lotyšská Rada muzeí je konzultativním orgánem založeným za účelem podpory spolupráce mezi kulturními institucemi a rozhodovacími orgány o otázkách souvisejících s národní strategií v oblasti muzeí, s činností muzeí a sbírek Národního muzea.

Pro ilustraci, že podmínky pro výběr a odvolávání vedení kulturních institucí jsou ve zvláštních zákonech stanoveny odlišně, je níže nastíněna úprava dle zákona o knihovnách (*Bibliotēku likums*).³⁵⁾ Dle čl. 25 zákona o knihovnách by ředitelem knihovny měla být osoba s dlouholetými zkušenostmi v oboru, která dosáhla požadovaného vzdělání, přičemž výše požadovaného vzdělání se odvíjí od postavení knihovny v rámci systému, tj. rozhodující je, zda jde o knihovnu státní, regionální nebo místní.

³²⁾ Zákon o kulturních institucích (*Kultūras institūciju likums*), Lotyšsko. Dostupné z <https://likumi.lv/doc.php?id=51520> [citováno 18. 3. 2019].

³³⁾ Legislation on Culture, Latvia, *Compendium of cultural policies & trends*. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/latvia.php?aid=52> [citováno 18. 3. 2019].

³⁴⁾ Zákon o muzeích (*Muzeju likums*), Lotyšsko. Dostupné z <https://likumi.lv/doc.php?id=124955> [citováno 21. 3. 2019].

³⁵⁾ Zákon o knihovnách (*Bibliotēku likums*), Lotyšsko. Dostupné z <https://likumi.lv/doc.php?id=48567> [citováno 21. 3. 2019].

Polsko

Polský zákon o organizaci a řízení kulturních aktivit (*Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*)³⁶⁾ stanovuje obecné principy organizace kulturních institucí (*Instytucje kultury*), jejich vnitřní pravidla a postup při založení. Hlavním cílem kulturních institucí je provozování kulturních aktivit, což spočívá ve vytváření, šíření a ochraně kultury. Organizačními formami kulturních aktivit jsou zejména divadla, opery, operety, filharmonie, orchestry, kina, muzea, knihovny, kulturní domy a centra, výtvarné galerie a jim podobná centra.

Ředitelé kulturních institucí jsou odpovědní za jejich řízení a zastupují je navenek. Základní mantinely organizace kulturních institucí jsou stanoveny v zakladatelské listině a statutu, přičemž ředitelé nastavují způsob vnitřní organizace po konzultaci s odbory a zřizovatelem. Ministr kultury stanovuje nařízením kvalifikační požadavky (či proceduru jejich určení) na pozice v rámci institucí, jejichž zřizovatelem je stát nebo město.³⁷⁾ Jmenování ředitele kulturní instituce probíhá na základě výběrového řízení pořádaného jejím zřizovatelem, přičemž rámec soutěže stanovuje ministr kultury.

Národní kulturní instituce jsou zakládány Ministerstvem kultury a státní kulturní instituce jsou zakládány jinými ústředními nebo centrálními správními orgány a vojvodstvími. Národní kulturní instituce jsou řízeny řediteli, kteří jsou jmenováni ministrem kultury na dobu určitou či neurčitou po konzultaci s příslušnými orgány. Obdobným postupem jsou jmenováni ředitelé státních kulturních institucí, tj. zřizovatelem po dohodě s ministrem kultury po konzultaci s příslušnými orgány. Ředitelé národních a státních kulturních institucí jsou jmenováni na dobu určitou či neurčitou.

Ředitelé jsou odvoláváni stejným postupem, přičemž mohou být odvoláni před skončením jejich funkčního období pouze i) na základě vlastní žádosti, ii) ve zvláště důležitých a odůvodněných případech, které se týkají fungování kulturní instituce. Pak je třeba postupovat podle výše uvedené procedury, tj. v případě národních kulturních institucí je ředitel odvolán ministrem kultury po konzultaci s příslušnými orgány a v případě státních kulturních institucí je ředitel odvolán zřizovatelem instituce po dohodě s ministrem kultury a po konzultaci s příslušnými orgány.

³⁶⁾ Zákon o organizaci a řízení kulturních aktivit (*Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*), Polsko. Dostupné z <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/1991/s/114/493/1> [citováno 21.3.2019]; Legislation on Culture, Poland, *Compendium of cultural policies & trends*. Dostupné z <https://www.culturalpolicies.net/web/poland.php?aid=52> [citováno 21. 3. 2019].

³⁷⁾ Čl. 6 a 16 odst. 2 zákona o organizaci a řízení kulturních aktivit (*Ustawa o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej*), Polsko. Dostupné z <http://www.dziennikustaw.gov.pl/DU/1991/s/114/493/1> [citováno 21. 3. 2019].

Slovinsko

Slovinské instituce ve smyslu zákona o institucích (*Zakon o zavodih*)³⁸⁾ jsou organizace, které byly zřízeny k provádění aktivit v oblasti vzdělávání, vědy, kultury, sportu, zdraví, sociálního zabezpečení, péče o děti a postižené, sociálního pojištění a jiných neziskových aktivit. Nejde tudíž o organizace působící pouze v oblasti kultury. Instituce jsou založeny na nečlenském principu a mohou být veřejnými nebo soukromými, rozhodujícím faktorem je osoba zakladatele.³⁹⁾ Veřejné instituce (*javni zavodi*) jsou zakládány veřejnými entitami (státem, municipalitami, nebo jinými k tomu zmocněnými entitami) za účelem poskytování veřejných služeb. Základní charakteristikou instituce dle tohoto zákona je její neziskový charakter.

Činnost veřejných institucí dále mimo jiné upravuje zákon o realizaci veřejného zájmu v kultuře (*Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo*, ZUJIK).⁴⁰⁾ Problematika postavení, jmenování a odvolávání ředitelů veřejných institucí v oblasti kultury (*javni zavodi na področju kulture*) je upravena v čl. 32 - 37 zákona a dále i v zákoně o institucích. Veřejné instituce v oblasti kultury dle tohoto zákona mají řadu orgánů, kromě ředitele a rady i odbornou radu. Veřejnou instituci v oblasti kultury zastupuje a řídí ředitel, který je ze zákona jmenován na základě výběrového řízení pořádaného zakladatelem dané veřejné instituce. Ačkoli výběr ředitele pořádá a odpovídá za něj zakladatel, který může dokonce i pozvat konkrétní kandidáty napřímo, rada a odborná rada mají 30 dní k tomu, aby se ke kandidátům vyjádřily. Možnost rady a odborné rady sdělit názor není omezena pouze na problematiku výběru kandidátů navržených zřizovatelem. Ředitelé jsou ze zákona jmenováni na pět let s možností znovujmenování. Ředitelem může být jmenována pouze osoba, která zná oblast práce dané veřejné instituce v oblasti kultury a má manažerské dovednosti. Zákon dále výslovně uvádí, že podrobné podmínky jmenování a odvolání ředitele, kvalifikační podmínky, jeho úkoly, oprávnění a povinnosti vždy stanovuje i základací listina.

Ze zákona vyplývá, že zákonodárce počítá s možností, že by veřejné instituce v oblasti kultury mohly mít více zakladatelů. Má-li instituce spoluzakladatele, který kryje více než 50 % finančních zdrojů potřebných pro chod instituce, je jeho souhlas podmínkou pro jmenování ředitele dané instituce.

Odvolávání ředitelů je upraveno v zákoně o realizaci veřejného zájmu v kultuře a dále obecně v zákoně o institucích. Dle prvního ze zákonů může být ředitel předčasně propuštěn:

³⁸⁾ Zákon o institucích (*Zakon o zavodih*), Slovinsko. Dostupné z <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO10> [citováno 25. 3. 2019].

³⁹⁾ Non-profit law in Slovenia, *Council on Foundations*. Dostupné z https://www.cof.org/country-notes/slovenia#_end1 [citováno 25. 3. 2019].

⁴⁰⁾ Zákon o realizaci veřejného zájmu v kultuře (*Zakon o uresničevanju javnega interesa za kulturo*), Slovinsko. Dostupné z <https://www.uradni-list.si/glasilo-uradni-list-rs/vsebina?urlurid=20024807> [citováno 20. 3. 2019].

- (i) pro podstatné změny, jako například podstatnou změnu činnosti, pro kterou byla veřejná instituce založena nebo
- (ii) z důvodu převodu prostředků.

Dle § 38 odst. 1 zákona o institucích může být ředitel propuštěn před skončením funkčního období, pro které byl vybrán bez toho, aby zákon specifikoval podrobnosti.⁴¹⁾ V tomto případě lze však předpokládat, že restriktivnější ustanovení ohledně možnosti propustit ředitele dle zákona o realizaci veřejného zájmu v kultuře je ve vztahu speciality k zákonu o institucích, tudíž se aplikuje speciální striktnější úprava. Dále dle § 38 odst. 2 zákona o institucích musí příslušný orgán propustit ředitele:

- (i) jestliže sám požádá o své odvolání,
- (ii) jestliže dojde k naplnění důvodů pro ukončení pracovního poměru dle zákona,
- (iii) jestliže ředitel poruší pravidla dané instituce nebo nesplní povinnost implementovat rozhodnutí jiných orgánů instituce nebo jedná v rozporu s těmito rozhodnutími,
- (iv) jestliže ředitel způsobí instituci škodu nebo nedbalým výkonem svých povinností způsobí nebo může způsobit závažné potíže při výkonu aktivit instituce.

Ředitel se může proti rozhodnutí o propuštění bránit soudně.

Srovnání regulace kulturních institucí ve vybraných členských státech EU

Stát	Názvy kulturních institucí	Výběr a jmenování ředitelů	Odvolávání ředitelů
Bulharsko	Kulturní instituce	<ul style="list-style-type: none"> • Výběr ředitelů formou výběrového řízení dle zákoníku práce • Postup při výběru ředitelů státních kulturních institucí je podrobně upraven nařízením ministra kultury 	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon neupravuje problematiku odvolávání ředitelů
Chorvatsko	Veřejné instituce v kultuře	<ul style="list-style-type: none"> • Jmenování ředitelů zástupcem zakladatele nebo vlastníka na základě výsledků výběrového řízení 	<ul style="list-style-type: none"> • Zákon nestanovuje podmínky, za kterých může být ředitel odvolán • Ředitele odvolávají zástupci zakladatele nebo vlastníka instituce

⁴¹⁾ Zákon o institucích (*Zákon o zavodih*), Slovinsko. Dostupné z <http://pisrs.si/Pis.web/pregledPredpisa?id=ZAKO10> [citováno 25. 3. 2019].

Stát	Názvy kulturních institucí	Výběr a jmenování ředitelů	Odvolávání ředitelů
		<ul style="list-style-type: none"> • Výzvu k účasti ve výběrovém řízení uveřejňuje výběrová komise • Příslušná kulturní rada je oprávněna předem vyjádřit svůj názor • V rámci statutu nebo zakladací listiny instituce bývají stanoveny podmínky, které musí uchazeč splňovat 	Odvolání (stejně jako jmenování) ředitele veřejné instituce v kultuře, jejímž zakladatelem nebo vlastníkem je místní samospráva, probíhá na návrh správní rady a s přihlédnutím k názoru pracovníků a umělců dané instituce
Litva	Instituce profesionálního umění	<ul style="list-style-type: none"> • Výběr formou výběrového řízení, proceduru výběru nastavuje vláda • Ministr kultury stanovuje požadavky ohledně kvalifikace 	<ul style="list-style-type: none"> • Vedení institucí je každý rok hodnoceno, pokud je aktivita vedení instituce hodnocena dvakrát jako nevyhovující, zřizovatel rozhodne o odvolání vedení a zároveň o ukončení pracovního poměru
Lotyšsko	Kulturní instituce	<ul style="list-style-type: none"> • Ředitelé kulturních institucí zřízených místní samosprávou jsou jmenováni a odvoláváni zástupci zřizovatele • Postupy pro výběr a odvolávání ředitelů kulturních institucí mohou být upraveny zvláštními zákony, které upravují fungování určitého typu instituce, např. muzea, knihovny apod. 	
Polsko	Kulturní instituce	<ul style="list-style-type: none"> • Výběr formou výběrového řízení, proceduru výběru nastavuje ministr kultury • Ministr kultury stanovuje nařízením kvalifikační požadavky na pozice v rámci institucí, jejichž zřizovatelem je stát nebo město • V případě národních kulturních institucí založených Ministerstvem kultury jmenuje ředitele ministr kultury po konzultaci s příslušnými orgány 	<ul style="list-style-type: none"> • V případě národních kulturních institucí řízených státem odvolává ministr kultury po konzultaci s příslušnými orgány • V případě státních kulturních institucí řízených místní samosprávou ředitele odvolává zřizovatel instituce po dohodě s ministrem kultury po konzultaci příslušných orgánů

Stát	Názvy kulturních institucí	Výběr a jmenování ředitelů	Odvolávání ředitelů
		<ul style="list-style-type: none"> • V případě státních kulturních institucí založených jinými ústředními nebo centrálními správními orgány nebo vojvodstvími ředitele jmenuje zřizovatel instituce po dohodě s ministrem kultury po konzultaci s příslušnými orgány 	<ul style="list-style-type: none"> • Důvody odvolání: <ul style="list-style-type: none"> i) na základě vlastní žádosti, ii) ve zvláště důležitých a odůvodněných případech, které se týkají fungování kulturní instituce.
Slovinsko	Veřejné instituce v oblasti kultury	<ul style="list-style-type: none"> • Výběr formou výběrového řízení pořádaného zakladatelem • Ředitelem může být pouze osoba, která zná oblast práce veřejné instituce a má manažerské dovednosti • Zřizovatel může pozvat konkrétní kandidáty napřímo • Odborná rada a rada mají 30 dní k tomu, aby se ke kandidátům vyjádřily 	<ul style="list-style-type: none"> • Zákony podrobně stanovují podmínky, za kterých může být ředitel odvolán

6. Závěr

Ze srovnání právní úpravy kulturních institucí vyplývá, že pro výběr ředitele kulturní instituce je pořádání výběrového řízení téměř pravidlem. Podmínky týkající se kvalifikace bývají upraveny zřizovateli kulturních institucí v zakládací listině či statutu kulturních institucí, vládou nebo ministrem kultury. Pokud se zákon vyjadřuje ke kvalifikačním podmínkám uchazečů, činí tak pouze velmi obecně, což je do velké míry způsobeno i tím, že pro každý typ či skupinu institucí je třeba kvalifikační podmínky nastavit jinak. Do průběhu výběrového řízení bývají v některých případech zapojeny i orgány s poradní funkcí, zde v případě Lotyšska (Rada muzeí), Polska (příslušné orgány) a Slovinska (rada a odborná rada). V Chorvatsku výzvu k účasti ve výběrovém řízení uveřejňuje výběrová komise. Zástupci zřizovatele typicky jmenují a odvolávají ředitele kulturní instituce. Podmínky odvolávání ředitelů jsou podrobněji specifikovány v právní úpravě Litvy, Polska a Slovinska.

Každá ze zkoumaných právních úprav věnovala otázce managementu alespoň minimální pozornost, což se projevilo například úpravou doby výkonu funkce (Bulharsko, Litva, Slovinsko) nebo úpravou neslučitelnosti

funkce s jinými činnostmi (Bulharsko, Litva). Některé právní úpravy počítají s tím, že vedení instituce nespočívá pouze na řediteli ale i na dalších orgánech (správní rada v Chorvatsku, kolegiální umělecká rada v Litvě s poradní funkcí, rada a odborná rada ve Slovinsku). Ze srovnání právních úprav vyplývá, že podrobně se otázce regulace vedení kulturních institucí věnují zákony Chorvatska, Litvy, Polska a Slovinska.

Při popisu jednotlivých systémů byla s výjimkou Lotyšska sledována pouze regulace postavení ředitelů na úrovni obecných zákonů o kulturních institucích. Postavení ředitelů a postupy při jejich výběru a odvolávání mohou být dále podrobněji upraveny v jednotlivých zákonech upravujících konkrétní druh činnosti (např. v zákoně o divadlech, o knihovnách apod.), ve zřizovacích dokumentech jednotlivých kulturních institucí nebo v podzákonných právních předpisech. Analýza tudíž dává pouze částečný vhled do právní úpravy ve zkoumaných zemích.

Nicméně, v obecné rovině z provedeného srovnání vyplývá, že hloubka, šíře i způsob úpravy dané problematiky se ve zkoumaných zemích značně liší. Přesto je-li v právním řádě přítomná specifická úprava kulturních institucí, vždy zákonodárce alespoň minimálně ošetřil otázky výběru managementu na základě výběrového řízení. Podmínky, za kterých může být ředitel kulturní instituce odvolán, bývají upraveny méně často, přesto byly zaznamenány relativně podrobné podmínky ve třech jurisdikcích ze šesti zkoumaných.

Shrnutí:

Článek představuje srovnání právních úprav šesti členských států EU (Bulharska, Chorvatska, Litvy, Lotyšska, Polska a Slovinska), které zákonem speciálně upravují řízení kulturních institucí a zohledňují tak jejich specifika a potřeby. Článek se obsahově zaměřuje na srovnání procedur výběru a odvolávání ředitelů kulturních institucí.

Summary:

The article presents a comparison of legal regulations in six EU member states (Bulgaria, Croatia, Lithuania, Latvia, Poland and Slovenia), which specifically regulate the management of cultural institutions by law, taking their specificities and needs into account. The content of the article focuses on the comparison of procedures of selection and recall of directors of cultural institutions.